

Arbeidsgledens julebrev

Arbeidsgleden
Inger Elisabeth Børsting

2. ÅRGANG, NR 3

DESEMBER 2007

Hvor gammel er julen?

LITT OM JUL OG NOE OM ANNET

- Hvor gammel er julen
- Julemat
- Juleøl og påbud om fest
- Er gutter et problem?
- Potetåret
- Seniorpolitikk
- Bokforslag

Det vet vi ikke. Romerne hadde sin saturnaliefeyring. I Norden var det midtvintersblot, en lang festperiode, muligens sammensatt av flere fester. Perioden var egnet for fest: Det var lite arbeid som måtte eller kunne utføres i de korte dagene midtvinters. Nå var avlingen i hus, sola snudde, og det gikk mot lysere dager.

Da kristendommen ble innført, ble skikkene "omdefinert", og julen ble Jesu fødsel, den 25. desember. En meget høytidelig fest omgitt av løssluppenhet og tradisjoner fra tidligere.

Julen feires på ulike måter, men med juleforberedelsene og julefejringen tar vi regi selv, og i en kort periode lever vi ut det livet vi kanskje alltid ville ha hatt: moro, glede, familie, god mat, fellesskap og tid for andre.

Nye juletradisjoner kommer til, og gamle tradisjoner tar andre former. Den radikale engelske

teologen Don Cupitt kalte julen the Disneyfication of Christianity.

Julenissen, Santaclaus og den nederlandske Sinterklaas har sin opprinnelse i Sankt Nikolas, biskop i Smyrna i dagens Tyrkia. Om ham fortelles at han ga gaver i det stille til de som trengte det. Natterstid kastet han penger gjennom pipa hos trengende: f eks jenter som manglet medgift, og pengene endte en gang i noen strømper som hang til tork, blir det sagt.

6. desember er Nilsmesse til minne om biskopen som aldri ble offisielt kanonisert.. 5. desember legger nederlandske og belgiske

barn frem gulrøtter til hesten som Sinterklaas bruker. Snille barn får gaver i treskoene sine, Slemme barn får en kullbit eller lignende av Svarteper, tjeneren til Sinterklaas.

Allerede i førkristen tid delte kongen ut julegaver til sine menn. Dette fortsatte de kristne kongene med. Julebonus har altså lange tradisjoner, Gaver til barna kom senere.

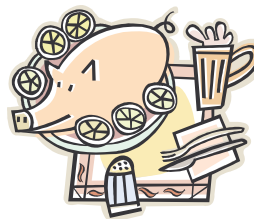
Har du en julebukke i form av en halmbukke? Visst er den dekorativ, men en ganske blek kobling av to eldgamle juletradisjoner: Julebukken som et skrømt som sørget for at juleforberedelsene foregikk slik de skulle, og tradisjonen med halm som symbol på vekst. Til langt ut på 1800 tallet sov gårdens folk i felles halmseng julenatta. Jesubarnet ble født i en stall, det var en grunn, den andre var igjen at det var mye skrømt ute når det var jul ,og fellesskap

Julemat

I julen spiser de fleste av oss det som på 1800 tallet var det gjeveste man kunne få . Ferskt kjøtt var ikke daglig kost og fet mat var gjevt; Derfor var den feite ribba det beste som kunne serveres på julaften. Samtidig er fattigmanskost blitt festmat.

For de gamle var advent preget av nøysomhet og faste. Etter reformasjonen var

det ikke lenger var påbud om faste tre dager i uken i

adventstiden, likevel hadde det norske bondesamfunnet et nøkternt kosthold frem til jul.

Enkelte steder fikk barna mindre å spise i adventstiden. Da ville de glede seg desto mer til julen.

V i som spiser fisk på julaften — torsk, lutefisk, kveite eller ørret, følger tradisjonen med at fasten tar slutt først når julehelgen tar til natt til 1. juledag.

Den husfar som ikke klarte å skaffe julefisk måtte sitte på nausttaket til skam.

Juleøl og påbud om fest

Et kvad til Harald Hårfagre heter det å drikke jul.

Skikken med å brygge øl for godt år og fred fulgte med inn i kristen tid. Heretter skulle det drikkes til Kristi og Jomfru Marias ære.

Gulatingen påbød bønder som eide minst seks kyr å brygge øl. Hadde du færre kyr, var det frivillig. Unnlot husbond og husfrue å brygge, ventet det streng straff. Om de unnlot å brygge øl og holde gilde tre år på rad, skulle eiendommen deres deles mellom biskop og konge!

På primstaven er det avbildet en kanne den niende desember. Det var en

påminning om at juleølet måtte brygges.* Og at det var på tide å tilberede lutefisken.

Thomasmesse eller vintersolsnu, 21. desember er ofte gjengitt med ei tønne. Nå var det på tide å tappe ølet.

Det var også mulig å smake på eget og andres juleøl. På denne dagen ville folk ha mildvær: kakelinne eller lefsetøvær. Det var visst enklere å bake da.**. Godt vær denne dagen betydde at det ville bli godt vær det neste året. Da den gregorianske kalenderen ble inført, ble Thomasmesse årets lengste natt i stedet for Lussenatta, 13. desember, en ganske nifs natt med allskens

skrømt og demoner. Det beste var å holde seg i ro og ha alt på stell til jul!

** I følge Olaus Magnus var kvinnene de beste ølbryggerne. De var så renslige og samvittighetsfulle når de laget ølet, at ikke bare ble det godt å drikke, men det ble ren medisin!*

*** Til jul var det også i følge Olaus Magnus vanlig å bake et brød som var tjukt og rundt og langt som et femårgammelt barn. Dette brødet ble delt ut overalt, også til fullstendig fremmede, noe Olaus mente var i tråd med "Kristi fødsels firande"!*

Hva skal vi gjøre for guttene?

Eller hva kan vi gjøre for guttene? 4 av 10 menn i alderen 18 til 24 år ser ikke noe sterkt behov for høyere utdanning viser en undersøkelse som er utført for Unio, hovedorganisasjonen for universitets og høyskoleutdannede arbeidstakere.

Samtidig øker antallet avlagte doktorgrader, de som avlegger doktorgrader får jobb på mange forskjellige felt utenom universitetene.

Fremdeles er det flest menn som har doktorgrad, men andelen av kvinner med doktorgrad er jevnt stigende. Mens 38 % av de som tok doktorgrad i 1999 var kvinner, forteller den nyeste statistikken fra doktorgradsregisteret at tilsvarende tall har steget til 47% i første halvår av 2007. I samme periode har andelen av kvinnelige doktorander steget fra 39 % til 61 % innen medisin.

Det er gode tider i Norge, med underskudd på arbeidskraft. Særlig unge menn kan få seg en jobb med bra lønn uten å skaffe seg utdanning.

Det norske arbeidslivet er påfallende kjønnssegregert. Er det for å skaffe seg en god jobb at jentene velger utdanning, har de egne rollemodeller som bakgrunn for yrkesvalg og utdanning, eller er de bare de klassiske flinke jentene?

Det siste året har det vært satt fokus på gutters forhold til dagens skole. Skolen passer best for jentene hevdes det. Gymnastikk må få større plass. Da får gutta utløp for overskuddsenergi, er et forslag.

Å være skoleflink er ikke status blant gutter.

PISA-undersøkelsene viser at det ikke står bra til i skolen. Norske skoleelever har mange viktige kunnskaper og evner, men svikter i det som måles av PISA. Finnene er fremdeles i tet. Hva gjør de som ikke vi gjør?

Det er ikke en enkelt løsning, men å finne årsaker og legge til rette for at også gutter

2008: FNs internasjonale potetår!

De siste årene har potetforbruket i Norge gått ned. Poteter har ikke status hos oss. Pottit-land eller Pottit-Norge brukes nedsettende når noe er galt. Det er 250 år siden de første norske potetene kunne høstes av Tollskriver Niels Aalholm på Hove gård på Tromøy utenfor Arendal. Den samme Aalholm dyrket også scorzonerrøtter og asparages.

Det egentlige potetlandet finnes i Andesfjellene. For åtte tusen år siden hadde de som bodde rundt Titicacasjøen allerede begynt å dyrke og foredle poteter. Fremdeles dyrkes fem tusen forskjellige potetsorter i dette området.

Tradisjonelt var bøndernes jordlapper målt opp i "topo", det

stykket som gir nok poteter til en familie. Topomålet endrer seg med høyden over havet. Jo høyere over havet, jo større må topoen være. Tilsvarende ble tiden angitt ved hjelp av lengden det tar å koke ei gryte poteter.

Kina er verdens største potetprodusent selv om forbruket pro pers ikke er spesielt høyt. Det er i Europa de ivrigste potetpiserne finnes. Gjennomsnittslirlandereren spiser 107 kg i året.

Poteten kan dyrkes de fleste steder. Den er velegnet som mat for de fattige og sultne. Hensikten med potetens år er bl a å sette fokus på betydningen av en større potetproduksjon i utviklingsland med stor befolkningsvekst.

2008 er også det nasjonale mangfoldsåret, og det internasjonale polaråret går inn i sitt siste år!

Ryddesjau og seniorpolitikk

En påkrevet ryddeprosess dukket det opp en artikkel fra Dagsavisen skrevet i juli 2003:

"Alder større ulempe enn mørk hudfarge" En undersøkelse blant 16.000 EU-borgere forteller at diskriminering i hverdag og arbeidsliv i større grad oppleves blant de som er over 50 enn blant homofile, funksjonshemmete, og personer med annen etnisk bakgrunn. Flere norske forskere kommenterer undersøkelsen og sier at det nok er tilsvarende forhold i Norge, at undersøkelsen dreier seg om den enkeltes oppfatning av å bli diskriminert, og at også unge føler seg diskriminert.

Å diskriminere på bakgrunn av alder skal bli forbudt står det i artikkelen. Forbudet er på plass nå! I artikkelen står det videre at en av fire AFP-pensjonister har lyst til å jobbe videre, men føler seg presset ut. Magefølelsen, et svært uvi-

tenkskapelig verktøy, får meg til å tro at artikkelen har gått ut på dato.

Direktør Åsmund Lunde i Senter for seniorpolitikk er jevnlig på banen i spørsmål knyttet til seniorpolitikk. I den senere tid har han hevdet at det er lettere for seniorer å komme i jobb. Og bekrefter dermed magefølelsen.

Så er det å spørre seg fore blant HR ansvarlige, og de sier at i dagens arbeidsmarked er seniorer absolutt aktuelle ved nyansettelser og at det er lettere å få aksept for ansettelser av seniorer.

Seniorer er ingen enhetlig gruppe. Noen er utslitte av tøffe tak, noen synes pensjonisttilværelse med tid til hobbyer, familie og fritid frister mer enn en kjedelig jobb der de ikke får brukt ressursene sine. Andre har mye mer å gi. At tegn i tiden viser at det er lettere for seniorer i arbeids-

livet er ikke det samme som at seniorer kan regne med å komme til dekket bord

For seniorer spesielt er det viktig å holde seg faglig oppdatert og bygge nettverk, og ikke minst få vist sine fortrinn. I en dansk rapport om seniorpolitikk i Norden ble nettopp seniorer fremstilt som svært attraktive for små virksomheter. Ved å ansette en senior vil en liten virksomhet med begrensede ressurser, i praksis høyst sannsynlig få flere "kompetanser" i en person!

Arbeidsgleden Inger Elisabeth Børsting

evolve!, IT Fornebu

Martin Linges vei 25, 1367 Snarøya

Postadresse:

Postboks 11, 1300 Sandvika

+ 47 913 66 143

ieb@arbeidsgleden.no

For et bedre arbeidsmiljø

NYTT OM ARBEIDSGLEDEN

Høsten 2007 har det skjedd mye rundt Arbeidsgleden Inger Elisabeth Børsting. I forbindelse med at lokalene våre på Kjørbokollen er overtatt av NAV, er Børsting og Daldorff Rådgivning DA omgjort til enkeltpersonsforetaket A Daldorff Rådgivning som skal drives av Anne Daldorff med adresse Levreveien 6, 1346 Gjettem.

Inger Elisabeth fortsetter sin virksomhet i Arbeidsgleden Inger Elisabeth Børsting. Arbeidsgleden fortsetter samarbeidet med Entrica Informasjonssystemer og er flyttet til evolve! på IT Fornebu i den gamle terminalbygningen på Fornebu.

HVA GJØR ARBEIDSGLEDEN?

Arbeidsgleden Inger Elisabeth Børsting tilbyr nyheter og kunnskap om arbeidsmiljø, HR og kompetanse. Arbeidsgleden har en egen avdeling, Skriveavdelingen.

SKRIVEAVDELINGEN

www.skriveavdelingen.no hjelper deg med skriftlige tjenester som nettskriving, brosjyrer, rapporter osv. Trenger du hjelp til en grei og enkel hjemmeside med god funksjonalitet og bra design, kan jeg hjelpe deg.

Noble funn i bokhylla?

Arbeidsgledens bokliste Julen 2007

1. **Doris Lessing: Det synger i gresset**

2. **Astrid Lindgren: Samuel August fra Sevedstorp og Hanna Hult**

3. **Al Gore: En ubehagelig sannhet**

4. **Richard Feynman: Surely You're Joking, Mr. Feynman! (Adventures of a Curious Character)**

5. **Marisha Pessl: Selected Topics in Calamity Physics**

Doris Lessing er den eldste som har mottatt Nobelprisen. 88 år gammel er hun, pga sviktende helse var hun

ikke tilstede ved utdelingen.

Astrid Lindgren fikk aldri Nobelprisen. Hun ville ha fylt 100 år i høst.

Fredsprisen i år ble delt mellom Al Gore og IPCC. I sommer oversatte norske forskere ved Bjerknes-senteret på dugnad det tekniske sam-

mendrag for FNs fjerde klima-rapport til norsk. Den kan lastes ned via <http://www.bjerknes.uib.no> Kan-skje litt tungt til juleknasket?

Richard Feynman, Nobelprisvinner i fysikk i 1965, er ikke særlig tørr og nerdete, slik vi tror en fysiker er.

Den siste boken har ikke noe med Nobelprisen å gjøre, men er utstyrt med en omfattende litteraturliste :-)) For ordens skyld: Det er en roman!!

En god jul og et godt nytt år ønskes deg av
Arbeidsgleden Inger Elisabeth Børsting